

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide

5

Številka: 541-01-3/2018/5 EPA 186-VIII
Ljubljana, 29. 10. 2018

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je, na podlagi 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15), pripravila

P o r o č i l o

k Predlogu zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS-H) – druga obravnava

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je na 12. seji 25. 10. 2018 obravnavala Predlog zakona o spremembah in dopolnitvi Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS-H), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije.

Komisija predlog zakona **podpira**.

Komisija ugotavlja, da se z novelo zakona predlaga umik masovnega avtomatičnega informativnega izračuna za letne pravice iz javnih sredstev (otroški dodatek, državne štipendije, znižano plačilo vrtca, subvencije malice za učence in dijake ter subvencije kosila za učence), ki naj bi se začel uporabljati 1. septembra 2019, ker je bilo na podlagi ugotovljenih tveganj (premalo časa za avtomatizacijo postopkov zaradi zelo kompleksne vsebine določb ZUPJS, omejenega pridobivanje podatkov iz 38 različnih informacijskih virov ter dodatna obremenitev centrov za socialno delo v primeru zapletov) ocenjeno, da je v izogib morebitnim težavam z njegovo izvedbo treba zagotoviti še nekaj dodatnega časa. Predvidevata se postopna nadgradnja sistema za standardizirano izvajanje elektronskih podatkovnih poizvedb (t. i. PLADENJ), ki ga v trenutno veljavni različici uporabljajo centri za socialno delo za pridobivanje podatkov v okviru odločanja o pravicah iz javnih sredstev, in predhodno poglobljeno testiranje delovanja sistema, s čimer se bo

zagotovilo, da bo sistem vzdržal povečane obremenitve zaradi hkratnega večjega števila elektronskih podatkovnih poizvedb v primeru popolne avtomatizacije postopkov.

Z novelo zakona se po pojasnilih predlagatelja ohranja trenutno veljavni način odločanja o vseh vlogah strank na prvi stopnji - z odločbo, o podaljšanju posameznih letnih pravic iz javnih sredstev pa bodo centri za socialno delo odločali po uradni dolžnosti z odločbo ali, v primeru zagotovljene informacijske podpore avtomatičnemu preverjanju izpolnjevanja pogojev za nadaljnje prejemanje letne pravice, na podlagi izdaje informativnih izračunov, s katerim bodo začasno odločili o podaljšanju upravičenosti do letne pravice (če stranka v 15 dneh ne ugovarja informativnemu izračunu, navedena začasna odločitev postane končna). S predhodno določbo v 11. členu predložene novele se centrom za socialno delo kot skrajni rok za začetek izdaje informativnih izračunov določa 1. 1. 2020.

Predlagatelj pojasnjuje, da bosta navkljub umiku masovnega avtomatičnega informativnega izračuna za letne pravice iz javnih sredstev še vedno dosežena tako cilj razbremenitve strank (stranki ne bo treba vlagati vlog za podaljšanje letnih pravic iz javnih sredstev) kot cilj razbremenitve centrov za socialno delo (sistem bo vloge kreiral sam).

Komisija ugotavlja, da je Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide v sestavi iz preteklega mandata Državnega sveta na 85. seji 16. 11. 2017, ob obravnavi Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS-H), EPA 2272-VII, v zvezi z uveljavljanjem sistema (avtomatičnega) informativnega izračuna opozorila na nujnost pravočasnega preverjanja dejanske prepustnosti informacijskega sistema centrov za socialno delo za izvedbo tako kompleksnega projekta. Že težave pri uvajanju obstoječe ravni delovanja omenjenega informacijskega sistema so bile dovolj velik opozorilni znak, da bi bilo treba k takšnim spremembam pristopati zelo premišljeno. Komisija je opozorila tudi na nujnost administrativne razbremenitve centrov za socialno delo z namenom okrepitve neposrednega dela in pomoči strankam na terenu. K temu poziva tudi komisija v obstoječi sestavi.

Komisija je bila seznanjena, da bi bilo za zagotovitev popolne avtomatizacije sistema uveljavljanja pravic iz javnih sredstev treba zagotoviti zanesljive povezave in delovanje 38 različnih baz podatkov in da slednje trenutno ni izvedljivo, saj v informacijskem sistemu centrov za socialno delo že ob trenutnem, ne-avtomatiziranem načinu dela pogosto prihaja do nepredvidenih (tudi nekaj-urnih) izpadov posameznih virov podatkov, z določenimi viri podatkov pa še vedno ni vzpostavljena avtomatična povezava (npr. z borzno-posredniškimi hišami, zemljiško knjigo, ...). Seznanjena je bila tudi s precej zastarelim dokumentnim sistemom, ki ga pri svojem delu trenutno uporabljajo centri za socialno delo in katerega prenova (na podlagi vpeljave dokumentnega sistema Krpan, katerega nosilec je Ministrstvo za javno upravo) naj bi se dokončno izvedena s 1. 1. 2019, po predhodnem pilotnem preizkušanju na posameznih centrih za socialno delo. Potekajo pa tudi že priprave na povezavo med navedenim dokumentnim sistemom in informacijskim sistemom centrov za socialno delo, ki se ga uporablja za odločanje o pravicah iz javnih sredstev.

V zvezi z navedenimi težavami se komisija sprašuje o dejanski stopnji napredka digitalizacije in informatizacije v okviru javne uprave, saj je na tem področju možno

zaznati velik razkorak med gospodarstvom in javnim sektorjem. Na področju uvajanja novih, bolj učinkovitih sistemov delovanja, zlasti na področju informatizacije namreč v okviru javne uprave ni zaznati dovolj velikega napredka (posamezne baze podatkov so še vedno medsebojno nekompatibilne, integriran informacijski sistem ostaja neuresničena želja itd.), kljub temu, da je bilo v preteklih desetletjih v digitalno podporo različnim subjektom v okviru javne uprave (očitno neracionalno) vloženi že precej finančnih sredstev.

Komisija meni, da bi bilo treba ob uvajanju novih informacijskih sistemov ali njihovih nadgradenj slediti načelom transparentnosti delovanja sistemov, predvsem pa zasledovati cilj administrativnih razbremenitev izvajalcev in strank v postopkih ter zagotoviti večjo življenjskost posameznih (upravnih) postopkov. Pri pripravi posameznih obrazcev ali vlog bi bilo dobro njihovo ustreznost in razumljivost predhodno preveriti pri splošni javnosti, v avtomatizacijo ali nadgradnjo informatizacije posameznih postopkov pa vključiti različne inštitute, fakultete, društva in akademije, predvsem strokovnjake s področja računalništva in umetne inteligence, ki se podrobneje spoznajo na navedena področja. Uvajanje umetne inteligence v posamezne segmente družbe namreč lahko omogoči velike spremembe in tudi prihranke v javnem sistemu in gospodarstvu. Pri tem je tudi v okviru javne uprave treba spodbujati bolj moderen način razmišljanja in zaposlovati kader, ki je naklonjen informacijskemu napredku.

Komisija kot primer dobre prakse avtomatizacije postopkov izpostavlja informacijski sistem Finančne uprave Republike Slovenije, ki nemoteno zagotavlja izdajo velikega števila informativnih izračunov dohodnine (1.513.819 informativnih izračunov dohodnine v letu 2017 za odmerno leto 2016), pri čemer se komisija zaveda, da je obvladljivost podatkovnih baz, ki so zajete v omenjeni informacijski sistem, težko enačiti z vsebino podatkovnih baz, ki jih je treba vključiti v informacijski sistem centrov za socialno delo. Predvsem je težko primerjati samo vsebino pravic, o katerih se odloča s posameznim informativnim izračunom, saj je sistem uveljavljanja pravic iz javnih sredstev primerjalno gledano veliko bolj kompleksen in vsebuje tudi elemente, ki jih je z vidika prepoznavne dejanskega stanja potreb prejemnikov pravic iz javnih sredstev težko objektivizirati.

Komisija glede na predložene razloge za začasno opustitev popolne avtomatizacije izdaje informativnih izračunov ugotavlja, da bi vztrajanje pri rešitvah, za katere se že vnaprej ve, da niso izvedljive, lahko povzročilo velike težave in ogrozilo socialno varnost upravičencev do posameznih pravic iz javnih sredstev, predvsem najbolj ranljivih skupin prebivalstva, zato podpira odločitve o postopni in premišljeni nadgradnji sistema.

Komisija je razpravljala tudi o vplivu nove organizacijske strukture sistema centrov za socialno delo na hitrost odločanja v primeru ugovorov zoper informativne izračune v zvezi s podaljšanjem veljavnosti letnih pravic iz javnih sredstev. Iz dosedanjih izkušenj s pritožbami glede dodeljenih pravic iz javnih sredstev na drugi stopnji so namreč vprašanja glede sposobnosti ažurnega delovanja novega sistema na mestu. Pristojno Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v zvezi z navedenim pojasnjuje, da je bila tudi zaradi tega kot del reorganizacije sistema centrov za socialno delo določena vzpostavitev posebnih služb za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev v okviru novih 16 območnih centrov za socialno delo. S tem bo zagotovljen prenos odvečnih administrativnih obremenitev s posameznih enot centrov za socialno delo, ki se bodo

posledično lahko v večji meri posvečali uporabnikom neposredno na terenu, pa tudi bolj ažurno odločanje o posameznih pravicah. K temu naj bi pripomogla tudi kadrovska okrepitev centrov za socialno delo, ki je bila izvedena v 2017 in 2018 (povečanje števila zaposlenih za 11 %).

* * *

Za poročevalca je bil določen podpredsednik komisije mag. Peter Požun.

Sekretarka komisije
mag. Nuša Zupanec, l.r.

Podpredsednik komisije
mag. Peter Požun, l.r.